

ԱԶԳԱՅԻՆ

Խարքերդի առաջնորդական գեր. Տեղապահն ու գաւառական ժողովն՝ տեղւոյն կառավարիչ Հասան պէյի արդարասիրութիւնը գովելով գոհունակութիւն յայտնեց են յատուկ գրերով, և խնդրեց են, որ Պատրիարքարանը Բ. Դըրան մատուցանէ իրենց գոհունակութեան գրերը:

Հարկաւ պիտի ներկայացունին Բ. Դըրան: Պատրիէթ կըլէ՞, կամ կուզէ՞ արդեօք լսել այս եղելութիւնն ալ: Պէտք է գիտնայ այս տաճիկ թերթը, որ հայերը չէ թէ այս օրերս, այլ ի սկզբանէ հետէ իրենց եղած բարեաց ու երախտեաց համար՝ շնորհակալութիւն, և զրկանաց ու փնասուց համար՝ ցաւ յայտնած են կայսերական բարեխնամ կառավարութեան, իբրև հարազատ և հլու ու հնազանդ որդիք՝ առ հայր գորովագութ:

Մեք երբէք չեմք յուզիր՝ Պատրիէթի և այլ տաճիկ լրագրաց այս օրերս մեր ազգին և Պատրիարքարանի նկատմամբ բրած ակնարկութեանց վրայ: Բ. Դուռը խիստ քաջ գիտէ մեր ազգին և Պատրիարքարանի վիճակը՝ դարաւոր ժամանակաց փորձառութեամբ. այո՛, քաջ գիտէ կայսերական կառավարութիւնը, թէ Հայ ազգը որ և է անհաճոյ խլրտումներէ կխորշի, և իրեն դէմ եղած ամենաժանր փնասուց մէջ իսկ դարձեալ Բ. Դրան գլխութեան ու արդարութեան կղիմէ՝ համոզուած ըլլալով թէ Բ. Դուռը երբէք Հայ ազգին փնասու չուզէր, և պատրաստ է Հայ ազգին փնասող պաշտօնատարներն կամ մասնաւորներն պատուհասել:

Պատրիէթ թո՛ղ ուղածին չափ հետեւութիւններ հանէ՞ այս օրերս մեր Պատրիարքարանի կողմանէ Բ. Դրան մատուցեալ խնդրոց համար: Պատրիէթ թո՛ղ մինչև իսկ ապստամբութեան դիտումներ տայ մեր ազգին, ինչպէս տուած է երկուշաբթի առուր թերթովն մասնաւոր յօդուածով մը. մեր փոյթը չէ, Բ. Դուռը գիտէ, թէ այս առաջին անգամ չէ, որ մեր Պատրիարքարանը նմանօրինակ խնդիրներ կմատուցանէ, և թէ այս օրերս՝ յորում ծանրապէս զբաղեալ է կառավարութիւնը, չէր ուզեր Բ. Դրան դիմել, բայց դժբաղդաբար այլ և այլ դէպքեր հետզհետէ յաջորդելով գաւառաց մէջ՝ հարկադրեցին Պատրիարքարանը դարձեալ արդարութեան դիմել:

Պատրիէթ ի՞նչ կուզէ. կուզէ՞, որ Պատրիարքարանը ազգին ցաւերն ու պէտքերը կայսերական կառավարութեանէն ծածկէ՞, և վերջերն ու ախտերն առանց դարմանի մնալով, և օր յօրէ զայրանալով՝ մեր ազգային մարմինը փտեցունեն ու մահացունեն, հակառակ կամաց կայսերական կառավարութեան:

Պատրիէթ՝ եթէ արդարև հայրենասէր է, պարտի՞ հայ լրագրաց ձայնակցելով՝ հայոց ամենահաւատարիմ ազգին անդորրութեան ու շինութեան համար անհրաժեշտ եղած խնդիրները մատուցանել Բ. Դրան, և ո՛չ թէ պատի պատխօսքերով ու անհեթեթ խորհրդածութեամբք պարզամիտ հասարակութեան միտքերը պղտորելու նկրտիլ, և արդէն ցաւած հայ ազգը վշտացունել:

Ըստ մեզ, այսչափ իսկ չա՛տ է՝ Պատրիէթի պէս լրագրի մը համար, որ առանց կշռելու դուրս կուտայ բերնին եկածը, և յորմէ զգուած կերելին՝ նոյն իսկ ողջախոհ օսմանցիք, և որ՝ անտարակոյս եմք՝ թէ լրագրական վերատեսչութեան կողմանէ յուղղութիւն և ի չափաւորութիւն պիտի հրաւիրուի այս օրերս:

Իղմիրէն սեպտ. 18 թուով գրուած նամակ մը՝ հետեւեալ զանազան տեղեկութիւնները կպարունակէ:

« 1. - Տեղւոյս ազգային վարչութեան միւս մասերու ընտրութիւնն ալ հետզհետէ կատարուելով՝ իւրաքանչիւրն իւր պաշտօնը սկսաւ: Նախորդ վարչութիւնն ալ իւր հաշուէցոյցը կպատրաստէ:

Այսօր հրատարակուեցաւ ազգային Հիւանդանոցի երկամեայ հաշուէցոյցն ու տեղեկագիրն, որմէ կտեսնուի որ երկու տարուան մէջ 190 հազար շրջ ծախք եղեր է: Այս գումարէն գրեթէ 30 հազար շրջով այլևայլ կարասի և հանգեր ձեռքէն գնուեր է: Ամբողջ գումարին կէսը միայն ազգային արկղէն առնուեր, իսկ միւս կէսը հանգանակութենէ և կամաւոր նուէրներէ ու տուրքէ գոյացեր է: 233 հոգի խնամուելով կատարելապէս առողջացեր, և 26 հոգի մեռեր են. իսկ այժմ 67 հոգի միայն կգտնուի եղեր հիւանդանոցին մէջ: Թէև ազգային հիւանդանոցն այսքան ծախք ունեցած չէր երբէք, սակայն միւս կողմանէ պարտ կհամարիմք խոստովանիլ, որ այժմ հիւանդանոցին մէջ մեծ պաշար կայ պատրաստ, և պատասպարելոց համար ամեն ինչ ընտրութեամբ և առատօրէն շնորհուած: Ուստի անոնք՝ որ ազգային հիւանդանոցին հոգաբարձու Պուլտուրլեան փրկապոս ազայի դէմ այս առթիւ տրուունջ կյայտեն, պէտք է յիշեն սոյն պարագաները, և փոխանակ բողոքելով՝ մեզի հետ շնորհակալութիւն յայտնեն նմա, որ երկու տարի առանձինն՝ այսպիսի նեղ ժամանակներ անխոնջ ջանիւք և ամենայն անձնուիրութեամբ այս ծանր պաշտօնը շարունակած է ըստ խնդրանաց բազմաց: »

« 2. - Անցեալ շաբաթ օր քաղաքս հասաւ ռուսաց կայսեր եղբորորդին՝ կոստանդին Արչիդուքը, և Սվեթլանա ա-

նուն պատերազմական նաւուն մէջ իւր հօրեղբորորդւոյն հրամանատարութեան ներքև պաշտօն ընդունեցաւ:

3. - Նաւահանգիստս գտնուած ռուսական նաւատորմին միացան երկու նաւեր ևս՝ որովք այժմ վեց կըլլայ, և որոց մէջ կգտնուին 61 թնդանօթ և 2000 հոգի:

4. - Անցեալ շաբաթ օր Այտքնի մէջ հրդեհ մը պատահելով՝ 20ի չափ խանութ հրոյ ճարակ եղեր են: Եղած փնասը 3000 լիշա կհաշուեն:

Կարսէն օգոստ. 24 և 28 թուով գրուած երկու նամակներէ ալ հետագայ զանազան լուրերը կքաղեմք:

« 1. - Տեղւոյս վարժարանը՝ որոյ դոցուած ըլլալը ծանուցած էի, քանի մ'օրէ հետէ բացուեցաւ, շնորհիւ պատուարժան թաղականաց: Երէկ Բաղէշէն ալ լուր ստացայ, թէ տեղւոյն Ղևոնդեանց ընկերութեանը վերանորոգուեր է, և կիւրակէ օրը Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ ծոցը գումարելով՝ Ս. Գիրք և ընտիր մատեաններ կընթեռնուին եղեր: Այս ընկերութիւնը ճիւղ մ'ալ ունեցեր է քաղաքէն 3 ժամ հեռի Ղուլթիկ գիւղը, և օր ըստ օրէ կաճի: Հայրենեացս մէջ տեղի ունեցած այս գովելի շարժման վրայ շատ ուրախ եղէ. կյուսամ, որ հետզհետէ կյառաջացունեն իրենց ձեռնարկութիւնները, և օգտակար լրագրաց ընթերցումն ալ կաւելցունեն:

2. - Տեղւոյս առաջնորդական նորընտիր տեղապահ Աղուանեան գեր. Տ. Գըրիգորիս վարդապետի համար երկու նշանաւոր ազգայինք հրաւիրակ զրկուեցան, և ժողովուրդն ալ բազմութեամբ դիմաւորելու պիտի ելնէ մինչև քանի մը ժամու ճանապարհ: Այժմ ուրախ է ժողովուրդը, յուսալով թէ Նորին գերապատուութիւնը կարող կըլլայ ժողովրդեան ցաւոց դարման տանիլ: »

« 3. - Ռուսաստանէ գաղթեալ Աղաբէկ անուն անուանի պարսիկ աւազակ մը, որ քաղաքիս վրայ 22-23 տարի յառաջ տեղի ունեցած պատերազմին մէջ հարկւրապետութեան պաշտօն կվարէ եղեր, անցեալները սպանեալ Յակոբ անուն աւազակի մը կողակցին տունը երթալով անոր հետ խօսած ատեն, յանկարծ խաթուն օղլի Եուսուֆ պէյն հանդերձ իւր պարագայիւք տունը մտեր, և թէպէտ աւազակին կողմանէ բաւական ընդդիմութիւն եղեր է, այսու ամենայնիւ հրացանով սպաններ ու կառօք տեղս բերեր են, որոյ համար արդարև գոհութեան արժանի են թէ՛ Եուսուֆ պէյն և թէ՛ իւր պարագայք: »

4. - Անցեալներն ալ 10-12ի չափ աւազակք՝ որոնք տեղւոյս բնակիչներէն ըլ-

լալ կկարծուին, պապական ազդայնոց առաջնորդարանը մտնելով՝ ի սկզբան գացեր վարդապետին քով, և անկողնոյն երեսը աճյալէս ծածկեր են, որ քիչ մը նացեր է շնչասպառ մեռնի. սակայն «նէ՛քի վար՝ կէօթիւրի՛ւն ամմա, դոյուն քի պիրաղ նէֆէս ալայըմ» խօսքովը կրցեր է մահուանէ ազատիլ. և աւազակներն բաւական բան առեր գացեր են:

5. — Տաճիկ մը շուկային քով գտնուած Մինարէին Մօլլաներուն ելած տեղն ելնելով՝ ուղեր է ցատկելով հասնիլ մինչև կատարը, բայց ինկեր և ժամ մը յետոյ չարաչար մեռեր է:

6. — Օսմանեան սահմանին մօտ ժողովեալ ռուսական զօրաց թիւն՝ ոմանք 30 և այլք 50 հազարի կհասնեն: Ամէ մը ի վեր է, որ այդ զօրաց դումարումն կըլլայ: Քաղաքիս բնակչաց ուշադրութիւնը գրաւած է այս զօրածողովն, և զանազան կարծիքներ կան, մանաւանդ տեղւոյս ռուս հիւպատոսին Աղեկսանդրաբօլ երթալուն, և Ռուսիոյ Միքայէլ արշիդքսին յիշեալ քաղաքը ժամանելուն վրայ:

Երէկ լուր տարածուած էր շուկայի մէջ թէ Արմաշի վանուց վրայ յարձակում եղեր, վարդապետաց մէկ քանին սպանուեր, և վանական ու եկեղեցական բազում սպաս կողոպտուեր է:

Հարկ կհամարիմք ծանուցանել, թէ այսպիսի դէպք մը երբէք պատահած չէ, վանքն անդորր ու ապահով վիճակի մէջ է, և յիշեալ զրոյցը չարամտութեան հրնարք մ'ըլլալու է, ի վնաս վանքին:

Յրագիր անուն թերթը բոլորովին խափանեցաւ, լրագրական տեսչութեան հրամանաւ:

Շաբաթ օրէն հետէ Արարատ անուն օրաթերթ մը կհրատարակուի, խմբագրութեամբ Այվատեան մեծ. Մատթէոս Էֆէնտիի, մեծ դիրքով և աժան գնով:

Մասիս ալ իւր «Բուզնամէ» անունով օրաթերթը Գալիամաճեան Մինաս Էֆէնտիի խմբագրութեան յանձնէր է, Մարգարեան Յովհաննէս Էֆէնտիի զայն թողած, և Մէճմուլայը—Հավատիս անուն թերթը վարձած ըլլալով:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Նոր և վերջնական տեղեկութիւն մը չկայ քաղաքական դարձուածոց վրայ, թէ և ամեն ոք մանաւանդ ինչպէս բընական է՝ թուրքիոյ ժողովուրդն յանհամբերս կսպասէ իրազեկ լինել ծանուցեալ խնդրոց նկատմամբ վերջնական և ստոյգ ծանօթութեանց:

Եթէ յայտնի տեղեկութիւն մը կայ, սա՛ է թէ կայսերական կառավարութիւնը չէ ընդունած՝ Պոֆայի, Հէրսէքի և Պուլղարիոյ համար էրոպական կառավարութեանց կողմանէ առաջարկեալ ինքնօրինութեան խնդիրը, յայտարարելով թէ՛ առանց որ և է բացառութեան և խտրութեան՝ ի մօտոյ բարեկարգութիւններ պիտի ըլլան առհասարակ համայն թուրքիոյ համար, որոց համար երկու օր յառաջ պէտք եղած որոշումներն տրուեցան, և այսօր կամ վաղը կհրա-

տարակուին ի լուր աշխարհի՝ Օգոստոսիառ Սուլթանին բարձր հաստատուութեան դրոշմն ընդունած:

Սակայն, ոմանք կասկած կյարուցանեն, թէ ծանուցեալ գաւառաց համար ինքնօրինութիւն առաջարկող տէրութիւնք պիտի պնդեն իրենց առաջարկութեան գործադրութեան համար. և թէ՛ որովհետեւ Բ. Դուռը հաստատապէս որոշած է մինչև ցվախճան դիմադրել պատերազմին ներկայ անձուկ սահմանը պիտի ընդարձակի, և օսմանեան կառավարութիւնը հետն ունենալով զԱւրստրիա՝ Ռուսիոյ դէմ պիտի գտնուի: Աւստրիոյ կվերադրուի այս ընկերակցութիւնը՝ առարկելով թէ չուղէր երբէք որ ինքնօրինութիւն տրուի Հէրսէքի և Պոսնիոյ, և թէ՛ Հունգարիա արդէն ծանրապէս կսպառնայ Աւստրիոյ՝ եթէ այսպիսի ինքնօրինութեան մը հաւանութիւն տայ, կամ Սլաւեան թագաւորութեան մը հաստատութեան հաւանի: Մինչև իսկ կարծող կայ, թէ Աւստրիա պիտի բանայ՝ անցեալները փակած Գլէքի նաւահանգիստին դրները առաջի օսմանեան զօրաց և պաշարաց, իբրև առաջին ցոյց բարեկամութեան:

Մէկ կողմանէ այսպիսի կասկածներ ու գիտողութիւններ յայտնուած առեն, միւս կողմանէ այլք կպնդեն թէ պատերազմը չպիտի ընդարձակի, և խնդիրներն խաղաղութեամբ պիտի վերջանան: Կյաւելուն միանգամայն, թէ Ռուսիոյ համար ըսուած պատերազմական պատրաստութեանց լուրերը չափազանց են, և նա ալ եւրոպական տէրութեանց հետ համընթաց գործել որոշած է, և երբէք չպիտի բաժնուի անոնցմէ:

Խաղաղութեան փափաքող ըլլալով մեք, կմաղթեմք որ վերջին կարծիքն արդարանայ, և թոյլ տրուի թուրքիոյ, որ իւր բարեկարգութիւններն ընէ, և թոյլ տրուի ժողովրդոց թուրքիոյ, որ անդորր վայելեն ըլլալիք բարեկարգութիւնները:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օգոստոսիառ Սուլթանը՝ վախճանեալ Սուլթան Ապտ-իւլ-Ազիզի և հրաժարեալ Սուլթան Մուրատայ գերդաստանաց անդամաց համար հետեւեալ ամսականները կապեր է: 50000 զրշ՝ Սուլթան Ապտ-իւլ-Ազիզի մօրը, 30000՝ Եուսուֆ Իզզէտտին Էֆէնտիի, 20000՝ Պաշ-Գաւրն Էֆէնտիի, 15000՝ Սալիհէ Սուլթանի, 20000՝ Մահմուտ Ճէլալէտտին Էֆէնտիի, 15000՝ Մէհմէտ Շէվքէթ Էֆէնտիի, 15000՝ Մէհմէտ Էֆէնտիի, 10000՝ Սէյիֆէտտին Էֆէնտիի, 10000՝ Նազիմէ Սուլթանի, 10000՝ Էսմա Սուլթանի, 10,000՝ Էմինէ Սուլթանի, 15000 ախան՝ երկրորդ և չորրորդ Գաւրններու:

125000՝ հրաժարեալ Սուլթան Մուրատայ, 50000՝ մօրը, 20000՝ Սալահէտտին Էֆէնտիի, 10000 ախան՝ Խաթիճէ և Ֆէհիմէ սուլթաններու, 15000 ախան՝ չորս տիկնայց: Ընդ ամենը 510000 զրուշ:

— Քանի մ'օր յառաջ մայրաքաղաքէս 8 խոշոր թնդանօթներ ճամբայ հանուեցան՝ Անատոլի ամրութեանց մէջ զետեղելու համար: Խուճ մը թնդանօ-

թածիդ զօրք ալ զրկուեցաւ Տրապիզոն և Էրզրում:

— Սերվիոյ իշխանին «Թագաւոր» տիտղոս տրուելուն խնդիրը տակաւին կյուղուի ըստ ոմանց, մինչդեռ միւս կողմանէ իբրև վերջին լուր կծանուցուի թէ իշխանութիւնը ի պաշտօնէ յայտներ է Աւստրիոյ կառավարութեան, թէ այս խնդիրը վերջացած է, և իշխանը վերջնական կերպիւ մերժած է յիշեալ տիտղոսը: Շատ զարմանալի է, եթէ արդարև այսպէս վերջնայ այս խնդիրը. որովհետեւ գրուած էր Պէլլաւտէն, թէ յանուն բանակին գրուած է իշխանին, որ եթէ ինքը չընդունի՝ ուրիշ մը պատրաստ է ընդունիլ: Դարձեալ Պէլլաւտէն գրուած էր, թէ բոլոր մեծամեծք կյորդորեն զՄիլան՝ չգիմադրել բանակին որոշման, որոյ պէտքն ու ազդեցութիւնը մեծ է այժմ՝ պատերազմին պատճառաւ:

— Պոմպայի մէջ մահմետականք մեծ ժողով մ'ընելով, որոշեր են խնդրագիր մ'ուղղել Անգղիոյ թագուհւոյն, որոյ նպատակն է խնդրել որ անգղիական կառավարութիւնը թուրքիոյ մասին ունեցած քաղաքականութիւնը չփոխէ:

— Փարիզ հրատարակուող Կօլուա լրագիրն՝ կայսերական կառավարութեան դէմ խիստ ծանր յօդուած մը հրատարակած ըլլալով՝ փարիզի օսմանեան դեսպանին հրամայուեր է դատ բանալ յիշեալ լրագրոյն դէմ:

— Պէրլինի և Բեդրսպուրկի մէջ գէշ տպաւորութիւն ըրեր է՝ անցեալները հոչակաւոր մարաջախտ Մօլքէի կողմանէ առ Սէրտարը—Էքրէմ գրուած գիրը, որով կշնորհաւորէր զնա՝ իւր ռազմագիտական ճարտարութեան համար: Այս մասին, մինչև իսկ բացատրութիւն ուղեր է կիյոմ կայսրը մարաջախտէն, և նա պատասխաներ է թէ իւր ըրածը ուրիշ բան չէ, այլ արուեստակցութեան պարտք մը, դիմացինը ո'վ որ ալ ըլլայ. սակայն գոհացուցիչ չէ դատուեր այս պատասխանը, և յորդոր եղեր է մարաջախտին, որ ուրիշ անգամ այսպիսի պաշտօնային մէջ զգուշութեամբ վարուի:

— Գրեմի պատերազմին ժամանակ Պօլսոյ անգղիական դեսպան գտնուող լորտ Գանինկի տիկինը Լոնտոնի մէջ հանգանակութեան մասնաժողով մը կազմեր է յօգնութիւն վնասեալ պուլղարաց: Արդիւնքն առնելով անձամբ Պուլղարիա պիտի գայ, 60ի չափ գիւղեր կառուցանէ, և մշակութեան պիտոյք պիտի մատակարարէ եղեր:

— Պասիքէթ գրած է այսօր, փարմագդափու Չաթալ խանի հայ կօշիակարաց կողմանէ 5500 զրշ կարողչէք՝ կայսերական զօրաց համար ընծայուած ըլլալը:

— Երկուշաբթի օրը Բ. Դուռը գուամարեալ արտաքոյ կարգի ժողովն վերջապէս ընդուներ է՝ առ այժմ 120 հօգիւ բաղկացեալ ընդհանուր ժողովոյ մը հաստատութեան խնդիրը, և ներկայ եղողներն ստորագրելով տեղեկագիրը՝ Օգոստոսիառ Սուլթանին վաւերացման մատուցուեր է:

Նաև որոշուեր է նոր հաստատուելիք այս ժողովոն համար փառաւոր խորհրդարան մը կառուցանել Պօլսոյ մէկ յարմար կողմն:

— Պրազիլիոյ կայսրն ալ երկուշաբթի օրը մայրաքաղաքս եկաւ : Կայսրուհւոյն՝ աւստրիական դեպուանին և այլոց կողմանէ դիմաւորեցաւ , և կայսրուհւոյն իջած պանդոկը դնաց : Պալատէն և թ. Գրնէն մէկ մէկ պաշտօնակալք պանդոկը դնացին յայցելութիւն :

— Գարատաղի իշխանը արձակեր է՝ Զէթինէ գերի գտնուող Օսման վաչան, և ինքն ալ դարձեալ զօրաց ընդհանուր հրամանատարութիւնն ընելու ելեր է :

— Հունգարիոյ կառավարութիւնը՝ սահմանադրուիլը գտնուող զօրաց վրայ քանի մը վաշտ ալ աւելցուցեր է :

— Պասիքէթ տաճիկ լրագիրն՝ տեղական թղթատարութեան միջոցաւ ընդունած մէկ նամակէն առնելով կծանուցանէ , թէ Պօլսոյ այլևայլ կողմերէն շնորհակալութեան ուղերձներ կուղղուին առ նախարարութիւնն՝ Եւրոպիոյ կողմանէ առաջարկեալ հաշտութեան պայմանաց մերժուելուն , և կառավարութեան պատուոյն և մասամբ իւրիք հասարակաց կարծեաց համաձայն պայմաններ առաջարկուելուն համար :

— Հանրածանօթ դեղագործ և դեղավաճառ Պ. Վէնսան Ծաննիի որդին՝ Պ. Ժ. Ծաննի՝ այս օրերս մայրաքաղաքս դարձած է Գերմանիայէն , առաջին կարգի ուսուցչաց քով տարրադնական՝ բընագիտական ու փիլիսոփայական գիտութեանց կարեւոր ուսումներն աւարտած , և Տըթթորութեան ու Շիմիսթի վկայական ստացած :

Աներկմիտ եմք , թէ Պ. Ժ. Ծաննի քիչ ժամանակէն մեծ համբաւ պիտի առնու , իւր ստացած գիտական գանձերովն օգտակար ըլլալով Թուրքիոյ հասարակութեանց :

— Միտիլիէն սեպտ. 18 թուով կգըրեն թէ՝ վերջին օրերս աւազակք նշանաւոր անձանց գրեր զրկելով . դրամ կպահանջեն , և կյայտարարեն թէ՝ կը զղջան եթէ պահանջուած դրամներն չը վճարեն : Այս պատճառաւ սարսափ տիրեր է երևելի անձանց մէջ :

— Փարիզի պանքային մէջ 90 միլիոն լիրայի չափ պատրաստ դրամ կայ եղեր , ամսոյս 10 ին :

Երկրորդ աստիճանի Միւթէմայիզի պաշտօնատարութիւն տրուեցաւ՝ Էտիւրնէի երևելիներէն Բէշիտ պէյի :

— Թօփհանէի վերատեսուչ անուանեցաւ՝ առևտրական գործոց նախորդ. նախարար Մահմուտ վաչա :

— Առևտրական գործոց նախարար կարգեցաւ՝ Թօփհանէի նախորդ վերատեսուչ Բիզա վաչա :

— Զինուորական ժողովոյ (Տարք-Շուրա) նախագահ կարգեցաւ՝ Հէրսէթի ընդհանուր հրամանատար Ահմէտ Մուխթար վաչա , և տեղապահ անուանեցաւ Խասսայի նախագահ Ֆէրիդ Հիւսնի վաչա :

— Երրորդ աստիճանի օսմանկէ պատուանշան տրուեցաւ՝ հրաժարեալ Սուլթանին Բժշկապետ Գապիլիոն Էֆէնտիլի :

Ինչպէս չաքաթ աւուր թերթով ծանուցած էինք՝ պատերազմը դարձեալ սկսաւ , և պատերազմական լուրեր՝ պաշտօնական և մասնաւոր՝ սկսան գալ :

Նիշէն սեպտ. 14 և 15 թուականներով

քաշուած մասնաւոր հեռագրաց նայելով՝ ամսոյս 10 ին գիշերը սերվիացիք օսմանեան զօրաց վրայ յարձակեր են , և բռնուած դերիէ մը իմացուեր է , թէ սերվաց բանակին մէջ դտնուող ռուսիացի բարձրաստիճան հրամանատար մը հըրամայեր է՝ ռուսներն պահակաց վրայ հրացան պարտէի պատճառով որ այս հրամանին հետեւեալ չեն գալիս : Սեպտ. 14 ին առաւօտուն ալ կանուխ ժամին գտնուող օսմանեան զօրաց վրայ յարձակեր են սերվիական բազմաթիւ հետեակ զօրք հանդերձ թնդանօթներով , բայց երկու ժամ պատերազմէ յետոյ հարկադրեր են վախճիլ մեծ կորուստով : Այս յարձակման ալ ռուս հրամանատարք պատճառ եղեր են , ընդհանր ի ձեռքին և արեւալ վիճակի մէջ զօրքն ի պատերազմ մղելով :

Սէրտարը-Էքրէմ սեպ. 17 թուով հեռագրած է , թէ գերիներէ իմացուած է՝ սերվիական վաշտերուն հրամանատարաց — մինչև տասնապետները — փոխուելը և նոցա տեղ ռուսիացւոց դրուելը : Սեպ. 16 ին տրուած պատերազմին մէջ մեռնող հրամանատարաց վրայ անցագրեր և ընտանեկան գրեր գտնուեր են : Դարձեալ , Սէրտարը Էքրէմ հեռագրեր է , անցեալ հինգշաբթի աւուր պատերազմին մէջ՝ սերվաց և հազարէն աւելի կորուստ ունենալը . և օսմանեանց կողմէն 5 հրամանատար և 72 զօրաց մեռնիլ , և 12 հրամանատարաց ու 312 զօրականաց վիրաւորիլը , յորս կգտնուի Միւրիլիա Սէլամի փաշա ալ՝ որուն Ֆէրիդութեան աստիճան տրուեր է ի վարձատրութիւն իւր քաջագործութեանց :

ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԱՄՈՒՐԻՍ ԵՒ ԱՄՈՒՍՆԱՅԵԱԼՍ ԳԼՈՒԽ Գ.

ՔԱՂԱՔԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԶԳԵՍՏ
Քսակդ որջափ որ ցեքե՛ ,
Հագուստդ ալ ալեկա ըրե՛ .
Ո՛չ պճնական ո՛չ գարդարուն ,
Ո՛չ տմեռ ո՛չ տգեղագոյն .
Հագուստն է որ կյայտնէ ,
Թե հոգւոյն մէջ ի՛նչ կտիրէ :

ՇԵՑԻՍԹԻՐ

Ստուգիւ խիստ օգտակար է երիտասարդաց , որ կենաց ասպարէզը մտած ատեննին քաղաքավարութեամբ կենցաղավարելուն արժէքին վրայ փոքր ինչ գաղափար մը ունենան . ոմանք կան որ ի ծննդենէ քաղաքավար են ու անքաղաքավար ըլլալ ձեռքերն չէ . մինչև իսկ եթէ մէկը կունակնուն ուժգին կից մ'ալ իջեցնէ , այսինքն եթէ բանն իրը կատակ ըլլալ ըսել կուզեմ , դեռ քաղաքավարութիւնը ձեռքէ չեն ձգէր , երեսուն վրայ ծիծաղը չպակսիր : Մարդիկ ասանկներուն մեղմ և քաղցր բնաւորութիւնը նկատելով անկիւնէ անկիւն կըքեն դիւրենք : Անանկներուն հոգին մարմին ունենալը եթէ հնար ըլլար , գլուխնին կախած ամեն դէմը ելլող իր տէրը համարելով երկնուորութեամբ մարդոց սրունգներուն մէջէն վազվող փոքր շնիկի պիտի նմանէին : Յաւալի է թէ ոմանք ինչ աստիճան ինքզինքնին կմոռնան կամ կխոնարհեցնեն , որով մինչև իսկ իրենց անձնական պատիւը ոտնակոխ ընելու կծառայէ , և երբ կարեկցութեան արժանի այսպիսի անձանց կհանդպինք , ինչպէս ժամանակ ժամանակ դէմերնիս կելեն , խեղաքարներուն ու տկարամիտներուն վրայ ինչ աչքով որ կնայինք , այնպիսեաց վրայ ալ նոյն կարեկցական զգացմամբ նկատելու ենք :

Արդ՝ թո՛ղ սա բանը լաւ հասկցուի թէ ճշմարիտ քաղաքավարութիւնը չնկան նման մար-

դըս աշխարհի առջև ստորնացնող խոնարհութեան մէջ չէ . զուտ ապրանքը այսինքն զուտ քաղաքավարութիւնը տարբեր բան մ'է . մարդուս յաջողութեանը համար , մանաւանդ վաշտի յաջողութեանը համար , որչափ որ ծեղաղութիւնը կամ ժրաշնուութիւնը կամ այլ որ և է անհրաժեշտ համարուած բանն որ հարկաւոր է , նոյնպէս է նաև զուտ և ճշմարիտ քաղաքավարութիւնը . ինչպէս որ սահեցուցիչ հեղուկները՝ մեքենաները շփումէ կամ բոլորովին փշուրելէ կպահպանեն , նոյնպէս քաղաքավարութիւնը կամ քաղցրաբարոյութիւնը կամ մարդավարութիւնը կամ այլ ինչ անունով որ կոչուի կամիս՝ մարդկային ընկերութեան մեքենան կամ կազմութիւնը խանգարուելէ կամ կործանուելէ զերծ պահող բարոյական իւզն է . վասնորոյ պարտական ենք միմեանց խոնարհիլ ու ուրիշի մը յառաջ անցնելու համար մէկդի կայնիլ , ընկեր արարածոց այս կամ այն անհաճոյ բնութեանցը համբերել , անձնական յատկութիւնը չտեսնալու զարնել , գոգոռած ատեննին մեղմ և քաղցր լեզուով խօսիլ , վերջապէս վէճ ու խռովութիւնը արգիլելու համար պարտական ենք շատ մը զոհողութիւններ ընել . ուրիշ խօսքով՝ ասանկ անձնասիրութեամբ լեցուն աշխարհիս մէջ ուր իւրաքանչիւր ոք յատկապէս իւր անձնական շահը յառաջանցնելու ետեւէ է , ջանալու ենք մեր բուն բաղձանքները քաղաքավարութեան դիմակին ներքև ծածկելով կամ զուտ բարութեան հետ խառնելով համեմել , որպէս զի մարդկային ընկերութիւնը գայլերու վայել վիճակէն իրօք մարդկային ընկերութեան արժանի վսեմ վիճակի բարձրացնենք : Անտառակոյս ո՛րչափ մեծ պիտի ըլլայ երիտասարդաց զարմանքը , երբ լիովին ըմբռնեն սա՛ ճշմարտութիւնը թէ իրենց երջանկութիւնը , ընկերութեան մէջ ընդունելութիւն գտնելը , յաջողութիւն ունենալը և օգտակարութիւննին , մեծ չափով մը աշխարհի հետ ունեցած քաղաքավարական կերպէն կամ հաճելի կենցաղավարութենէն կախեալ է . քանի՛ քանի՛ երիտասարդներ կճանչնամ որոնք կկարծեն թէ իրենց գործին մէջ եթէ պարտաւորութիւննին կէտ առ կէտ կատարեն՝ իրենցմէ պահանջուածը լիովին կատարած կըլլան , լուրջ ու անբարբառ մեքենայի պէս կգործեն , ո՛չ երեսնուն վրայ ծիծաղ մը կտեսնաս , և ո՛չ ալ շրթունքնուն անոյշ խօսք մը կսես . և իրենց վարմանց կերպէն դատելով մարդ չիրնար ինքզինքը համոզուի թէ այդ երիտասարդները կզգան , թէ՛ մարդկային էականեր են յարաբերութիւն ունեցած անձինքը . վասն զի կտեսնայ թէ ախոռի մէջ ինչպէս կվարուին ձիերուն հետ , պաշտօնատեղին գործին մէջ ալ նոյն հոգւով կվարուին մարդոց հետ : Մարդիկ ասանկ երիտասարդները իրաւամբ կատեն , և եթէ հետերնին գործ ունենան՝ հընար եղածին չափ շուտով լմնցնելով կհեռանան քովերնուն : Մարդ մը կենաց ովկիանոսին վրայ նաւը ճամբայ հանելէն յետոյ ուղիղ գծի մը վրայէն նաւը յառաջ տանել կխորհի , առանց հոգ ընելու ճամբուն վրայ գտնուած նաւերուն ու նաւակներուն , կղզիներուն ու ապառաժներուն ի դէմ եղեալ նաւահանգիստը հանելէն առաջ , անտարակոյս շատ փորձանքներու պիտի պատահի որոնց իրաւամբ արժանի է :

Սրտիս խորքէն կատեմ գերութեան կամ ստրկութեան մօտեցող առ ահի եղած խոնարհութիւնը , կամ ծառայութիւնը , որ քաղաքավարութիւն չէ . այս կերպ վարմունք անվայել է երիտասարդի մը , բայց մարդուս անձնական պատուոյն համաձայնող անկեղծ , ճշմարիտ և ամենուն հետ միօրինակ եղած քաղաքավարութիւնն է երիտասարդաց պատիւը աւելցնողը՝ ըսել կուզեմ՝ ա՛յնպիսի քաղաքավարութիւն մը որ ազատ և համարձակ ըլլայ , ամենուն հետ սիրոյ զգացմամբ լեցուն , զգոյշ և յարատեւ , ամեն կարգի և աստիճանի մարդոց հետ միօրինակ ըլլայ . երիտասարդ մը՝ որ հարուստ իշխանի մը առջև մինչև գետինը կխոնարհի , և աղքատ գեղացիի մը հետ՝ անոր աղքատ գեղացի մը ըլլալուն համար հետը չափազանց անքաղաքավարութեամբ և բրտութեամբ կվարուի , մարդ կոչուելու անարժան է . միայն այն կերպ կենցաղավարութիւնը որ իր անձնական պա-

տիւր պահելուն հետ, այլոց իրաւունքն ու
զգացումն ալ կ'յարգէ, յատկապէս եթէ այդ
բանը անկեղծ սրտի հուրովը ջերմացած է, ան
է որ օրինակուելու և մշակուելու լիովին ար-
ժանի է — ան է որ թէ՛ դրամով և թէ՛ հան-
գընտութեամբ հաւասարապէս կ'վարձատրէ
զմարդ: (Շարունակել)

Բուժելիի երկաթուղւոյ բաժնետոմ-
սերուն 40 րդ վիճակահանութենէն (եր-
կուշարթի կատարուեցաւ) շահող մեծ
թիւերն են:

(Նօ.)	(Ֆր.)	(Նօ.)	(Ֆր.)
527405	300000	53904	1000
469390	25000	613434	»
1026219	11000	749957	»
1510421	»	807033	»
422835	2000	821789	»
615565	»	842867	»
778757	»	889861	»
842869	»	1026216	»
1209168	»	1048715	»
1822446	»	2110884	»
437166	1250	1131732	»
613455	»	1291914	»
688993	»	1322422	»
938702	»	1322423	»
1190263	»	1367412	»
1443147	»	1367414	»
1443150	»	1479439	»
1622764	»	1510423	»
1668551	»	1558685	»
1754888	»	2668555	»
1918420	»	1762427	»
1934579	»	1793897	»
437168	1000	1822450	»
469386	»	1892362	»
518125	»	1931577	»

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Սեպտեմբեր 21

Քրօնօղիտէ	12-17
Սօսիէթէ Ժէնէրալի բաժինք Անգլ. լիբ.	2-20
Քրէտի » » Օսմ. »	2-28
Երկաթուղեաց » » Ֆր. »	53,50
Թրամուէլ » » Օսմ. լիբ.	1-
1865 ի փոխառութիւն » » Ֆր.	72-
1865 ի » » »	»
1869 ի » » »	68
1872 ի » » »	25-

ԴՐԱՄՔ, Օսմ. լիբան 100 էն

Մէճիտիյէ	105-8	Բուօիոյ բօլ	90-10
Մէթալիք	107-35	Գաղղ. լիբա	88-18
Պղինձ	140-20	Անգլ. »	110-30
Թղթադրամ	114-50	Գրիմից	51-25

Ի Լ Ա Ն

ՊԱՊԸ ՍԵՐԱՍՔԻՐԻ

Ասա. քրի շահանէ հայվանաթը իշխն
շայիր անպարընա լուղումի օլան էլլի պին
գ նթար սամանըն՝ պէհէր գանթարլ
օն զրուշա թալէպի էօհտէսինտէ օլուպ՝
իլուլը բուլմինին եիկիրմի եէտինճի պա-
զար իրթէսի կիւնի գարարը գաթիսի
վիրիլէճէ կինտէն, իթա իթմէյէ թալիպ
օլանլէրին եէվմի մէզքիւրտէ ճարը-շու-
րայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի:

21 իլուլ 1876

Պապը Սէրասքէրի

Ս. ՂԵՒՈՆԴԵԱՆՅ

ԳԻՇԵՐԹԹԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՅԱՐՄԱՇ

Անցեալ օգոստ. ամսոյ 18րդ օրն վարժարա-
նիս արձակուրդի օրերն աւարտեալ ըլլալով՝
աշակերտներն դարձած են և արդէն դասուց
աւանդումն իսկ սկսուած է:

Այն ծնողաց կամ որբերու խնամակալ մար-
դասէր բարերարաց որ իրենց զաւակները կամ
որբը վարժարանիս խնամոց յանձնել կուզեն կը
յայտարարեմք թէ՛

Ս. ՂԵՒՈՆԴԵԱՆՅ գիշերօթեայ վարժարանս
յառաջագէմ վարժարաններու մեթոտով կանո-
նաւորեալ խիստ բարեկարգ վարժարան մ'է:

Կ. Պօլսէն և այլ քաղաքներէ փոքր ինչ հե-
ռաւորութիւնը թէև ոմանց համար անհաճոյ
թուի, սակայն կերպ մը բարիք է ծնողաց աշ-
քէն և զբօսալից վայրերէ հեռի անփոփ և ան-
զբաղ մտօք միայն ուսման պարապելու կողմանէ:
Ուսմանց տեսակներուն ամենը, նկարչու-
թեան ամեն ճիւղերը և լեզուներէն երեք մի-
այն, հայերէն, գաղղիերէն և տաճկերէն կա-
ւանդուին, բայց ոչ բնաւ վերի վերոյ կամ
թերի:

Ամեն ուսանելի առարկայից համար, ընտիր
և յաջողակ դասատուներ կան:

Աշակերտաց կեանքն և առողջութիւնը խը-
նամով պահպանելու համար վարժարանս իւր
մէջ յատկապէս մշտնջենաւոր բժիշկ կապէ-
վայեալ և յաջողակ, և բաւականաչափ դեղա-
րան:

Աշակերտին տարեկան թոշակն է 52 լիբա
օսմանեան որոյ մէջ են, երթևեկութեանց թըղ-
թատարութեանց և սովորական ազանեղեաց
ծախքէն զատ, ուրիշ բոլոր ծախքերը:

Արձակուրդի կամ պարապոյ օրերը բոլոր
տարին միայն մէկ ամիս է և ո՛չ բնաւ աւելի:

Միշտ բաց է և բաց պիտի մնայ վարժա-
րանս. որ ատեն որ ուզեն՝ աղատ են ծնողք
կամ բարերարք իրենց զաւակները կամ սաները
տալու:

Որոնք որ աշակերտ պիտի զրկեն մեզ՝ պէտք
է կամ Պօլսի Փուշը լրագրոյ արտօնատէր մեծ.
Համբարձում էֆ. Ալաճաճեանի հետ տեսնուին
(Ալաճա-Համամ Խանը Խալիլ թիւ 19) և կամ
հոս մեզի հետ թղթակցին:

1876 սեպտ. 1 Խորեն Եպիսկ.
ի վանս Զ. Ս. Աստուածածնի վ. Արմաշու.
յԱՐմաշ

ԱՌ ԱՐԵՓԱԿՆ

ՄԵԾ ՏՈՒՆ ԴԵՂԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ ԴԵՂՈՐԵԻՑ

Վ. ԾԱՆՆԻ

Բերա Մեծ փողոց Աղաճամի քիւ. 77
ԵՒ

Կ. Պօլսի Կամուրջի հրապարակը քիւ. 1-2

Եւրոպիոյ առաջին գործարանաց հետ յա-
րաբերութեամբ կապուած, և իւր գեղորէից
ընտրութեամբն և գոյաւորութեամբն հըռ-
շակուած է:

Միակ մթերանոց անուանի Հ. Նէսթլէ քի-
միագէտին շինած Ֆրէշ լաթէն, որ փոքրիկ
տղայոց, տկար կազմ ունեցող և հիւանդութե-
նէ ապաքինելոց միակ սննդարար ուտելիքն է
համայն Եւրոպիոյ մէջ ընդունուած և ամեն գըլ-
խաւոր բժիշկաց հաւանութիւնն ստացած:

Հոն կը գտնուի նաև.

Քոֆֆֆ (մատակի խմորեալ կաթ) որ մեծ

համբաւ ունի Եւրոպիոյ մէջ և շատ կը փնտրու-
ուի:

Սիւլվիոյ Եւր. Քիւնի, զուտ և մաքուր, Բէլ-
թիէ, Տիւպսք, Ժօպսթ և Էվանս Լէդէ ճար-
տար քիմիագէտներէն պատրաստուած:

Ձկան Խաչ, զուտ, Գրիսթիանայի Բէթէր
Մէլլէրի գործարանէն ելած:

Եղերթի (Հինտիպա) Խաչուէ, Լուստիկա-
պուրկի Հ. Ֆրանք գործարանէն ելած ստամոք-
սի ուժ տուող և ախորժակ բացող, որ հա-
սարակ խահուէի հետ խառնելով՝ գինը մեծա-
պէս կիջեցնէ՝ առանց համն ու հոտը փոխելու:

Արո-Եսպական ասոյոյ ամեն ժամու մէջ:
Տի-Քիւնի Զոյր, մաքրելու անփրկելի ներկ:

PILULES HOLLOWAY

ԴԵՂԱՀԱՏԻ ՀՈՒՆՈՒԷՒ

Լեարգի, ստամոքսի, և աղիքներու ամեն
տեսակ անկարգութեանց համար խիստ ընտիր
է սոյն դեղահատը, նաև ջղային տկարութեան,
ուժաթափութեան և տխրութեան համար. կը
ջնջէ և անհետ կընէ ամեն տեսակ անչափաւո-
րութեանց հետքերը: Սրտի և երիկամանց վրայ
օգտակար ազդեցութիւն մ'ունի. արիւնը մաք-
րելով նոցա խանգարեալ վիճակը կը կանոնա-
ւորէ, և գրգռելով կենսական գործարանները
կը զօրացնէ: Իւր դեղական մեծ ազդեցու-
թեամբը սրտախառնութիւն, կոծուութիւն,
մաղձային հիւանդութիւններ, որովայնի մէջ
լեցուած կաղեր, գլխի ցաւեր կը վանէ. մար-
սողութիւնը կը չափաւորի, և մարմինը մաք-
րուելով բոլոր այն աղտեղութիւններէ՝ որ շատ
անգամ զանազան հիւանդութեանց սկզբնա-
պատճառ կըլլան, առողջ, ուժեղ, և բնական
դերքը կ'զգենու:

ONGUENT HOLLOWAY

ՍՊԵՂԱՆԻ ՀՈՒՆՈՒԷՒ

Մորթային հիւանդութիւնք և վէրք բուժե-
լու մասին ունեցած պայսամական յատկու-
թեանցը չհաւասարիր բնաւ ուրիշ դեղ մը. հին
կամ նոր թուեաւոր վէրքեր, ուռեցք, քաղց-
կեղ (շերիփէնչէ), սրունից և ստեանց վէրքեր
կամ բոլորովին կանցնին և կամ կ'աւանան.
օգտակար է նաև հարբաւի, հաղի, սրտի
բարտխման, մանաւանդ օգտաւ (ԵՒ) ըսուած
հիւանդութեան: Իւր կազդուրիչ և զօրաւոր
ազդեցութեամբը խոյլ (սըրաճա) հիւանդու-
թեան ապականիչ գորութիւնը ինչ աստիճան
որ ըլլայ՝ կը դիմագրաւէ:

Այս դեղերուն գործածութեան եղանակը
նշանակուած է իւրաքանչիւր տուփի վրայ, որ
կը գտնուի ամեն դեղավաճառներու քով, և
մասնաւորապէս Պահճէ-Հափու Թաշ Խանի կող-
մէրը Պ. Գասապեանի դեղարանը՝ Նօ. 7՝ կը
ծախուի:

Աւելի առնել ուզողը կը հրաւիրուի առ հե-
ղինակն տորթոր Հոլլուէ Ի Լոնտոն Օքսֆորտ
փողոց թիւ 355:

ՊԱՅՄԱՆՔ ՓՈՒՆՋԻ

1.—Փուշը 2ՈՐԵՔԵԱԹԻ և ՇԱԲԱԹ օրերը
կը հրատարակուի:

2.—Տարեկան բաժանորդագրին է միայն չորս
արծաթ մէճիո՝ կանխիկ վճարելի թէ՛ մայրա-
քաղաքիս և իւր արուարձանաց և թէ՛ գաւա-
ռաց համար:

3.—Վեց և երեք ամսոց համար ալ բաժա-
նորդ կընդունուի:

4.—Տեղական ու գաւառական թղթատա-
րութեան ծախքը խմբագրութիւնը պիտի վճարէ:

5.—Հատը 40 փարայ է, և կը գտնուի ա-
մեն Հայ գրավաճառաց խանութները և ձեռքէ
ծախողներու քով:

6.—Մանուցման տողը 3 շրուշ է մէկ
անգամի համար: Աւելի աժաւ կըլլայ աւելի
անգամներու համար:

7.—Խմբագրութեան վերաբերեալ որ և է
գիր ուղղելի առ Տնօրէն-Տէր Հ. Ս. Ալաճաճեան,
Կ. Պօլսի Ալաճա-Համամ Խալիլ Խան միջին յարկ
թիւ 19:

ՏՆՈՐԷՆ ԵՒ ՏԷՐ

Հ. Ս. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

ՏՊԱԳԻ. Ս. Ղ. ՊԱՐՏԻՉՊԱՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐ
Իրգա փաշա Խան քիւ. 3